

סקר הנוער הגדול במשבר הקורונה – מחקר מועצת ארגוני הילדים והנוער ומכון מנדל

מועצת ארגוני הילדים והנוער הינה הגוף היציג הרשמי של 19 ארגוני חינוך ערכי בלתי פורמאלי המוכרים על ידי משרד החינוך ומעניקים מענים ייחודיים למאות אלפי ילדים ובני נוער מכלל הקשת החברתית בישראל, ובדגש על ילדים ובני נוער מהפריפריה החברתית והגיאוגרפית. תקופת משבר הקורונה זימנה לארגוני הנוער אתגרים רבים, בעקבות עצירת המפגשים הפרונטליים עם החניכים וביטול המפעלים בחופשת הפסח.

על אף הפגיעה, ארגוני הנוער התמודדו עם המשבר בצורה טובה וגילו יצירתיות רבה. ארגוני הנוער הגדילו את נפח הפעילות שלהם בתקופת משבר הקורונה, פתחו את פעילויותיהם לילדים ובני נוער נוספים שאינם רשומים כחניכים, העבירו את פעילויות הקבוצות לשיח מקוון ב-זום, טיקטוק, אינסטגרם ויוטיוב. ארגונים רבים אף הכפילו את נפח הפעילות מפעמיים בשבוע לארבע פעמיים בשבוע. בנוסף, ארגוני הנוער שילבו פעילות מקוונת עם פעילות שאינה מקוונת באמצעות אתגרים, ערכות פיזיות, שיחות טלפוניות וכד'.

ארגונים רבים, העוסקים ביומיום במשימות לאומיות, רתמו את חניכיהם הבוגרים ומתנדבי שנת השירות למשימות שונות שתרמו לחוסן הלאומי בתקופת הקורונה – חלוקת מזון, חקלאות, סיוע לצוותי הרפואה וכד'.

בתקופת משבר הקורונה, החליטה מועצת ארגוני הילדים והנוער לערוך סקר בקרב בני נוער בישראל, שמטרתו לבחון: **האם יש הבדל בין בני נוער שמשותפים בפעילות חינוך בלתי פורמלית לבני נוער שלא משותפים במדדים של: חוסן נפשי והתנהגות אחראית מהבחינה החברתית.** את המחקר ערכו גב' מאיה אשכנזי, פסיכולוגית חברתית וקלינית מומחית, וד"ר רונית עמית ממכון אדווה, בסיוע ומימון מכון מנדל.

המחקר כלל שאלון בן 44 שאלות, המורכב משאלות דמוגרפיות, שאלות הבודקות חוסן נפשי ושאלות הבודקות התנהגות חברתית.

אנו מודים לכל מי שסייע בעריכת המחקר.

1. סיכום כללי

< נתונים כלליים

סה"כ השתתפו במחקר 865 בנות ובני נוער שענו ללפחות 1/4 מהשאלון. מספר המשתתפים לפי סוג קהילה והשתתפות בארגון/ תנועת נוער:

חברה	סה"כ משיבים	חברי תנועה/ ארגון	אינם חברים	מין
נוער כללי	499	381	118	בנות 55%
ח. חרדית	71	52	19	כ-90% בנות
ח. ערבית	295	260	35	כ-64% בנות
סה"כ כללי	865	693	172	

< מצב תעסוקתי של ההורים

להלן ההתפלגות באחוזים (%)

חברה	אין שינוי	הורה אחד פוטר/ חלת	שני ההורים פוטר/חלת
נוער כללי	55	34	10
ח. חרדית	55	20	15
ח. ערבית	60	30	10
ממוצע	57	28	12

< תחושת מסוגלות:

ציבור כללי- נראה שבני הנוער מרגישים שיש להם יכולת טובה להתמודד עם מצוקות ומשברים: ובמיוחד למצוא פתרונות ורעיונות לצאת ממשבר. אין הבדלים גדולים ו/או מובהקים בין משתתפים בארגונים לבין אלו שאינם.

קהילה חרדית- תמונה דומה מתקבלת בקרב הנערות החרדית במציאת פתרונות, דבקות במטרות ובתושיה. הנערות המשתתפות בארגון נוער מרגישות חזקות יותר מחברותיהן (קיימים הבדלים שאינם מובהקים).

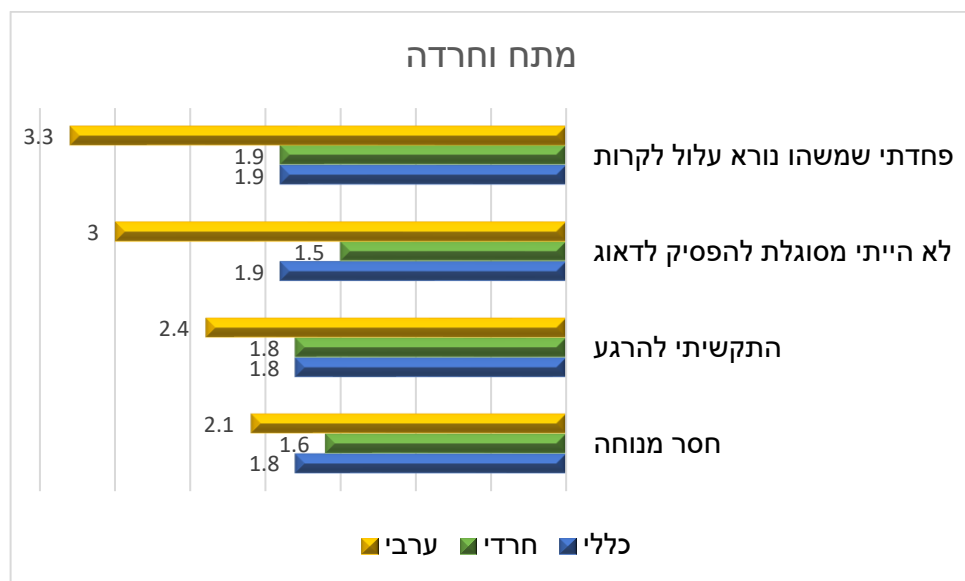
חברה ערבית- הבדלים גדולים ובחלקם מובהקים לטובת בני נוער חברים בארגון נוער, במיוחד במידת התושיה שלהם (4.3 לעומת 3.8 מתוך 5: $T < 0.05$).

בכל שלושת הקהילות המיוצגות בסקר בני נוער מדווחים על רמה גבוהה יחסית של שביעות רצון. חברי ארגונים מראים תחושת שייכות לקהילה ולקבוצה החברתית, גבוהה במיוחד. ההבדלים הם משמעותיים ו/או מובהקים.

ציבור כללי - רוב העונים מתארים שלחיהם יש משמעות, ולא מביעים סימני חרדה, במרבית הפרמטרים לא קיימים הבדלים גדולים ו/או מובהקים בין שתי הקבוצות, למעט בתחושת שייכות גבוהה יותר לקהילה ולחברה בקרב חברים בארגוני/תנועות נוער. (4 לעומת 3.4, $T < 0.05$). מעניין לראות שהבדלים גבוהים מאוד קיימים בין בני נוער הגרים ביישובי פריפריה חברתית-גאוגרפית לחברים בארגון לבין אלו שאינם חברים בארגון: בני נוער החברים בארגונים מרגישים מאוד שייכים לחברה ולקהילה (4 לעומת חברים שאינם משתתפים שמרגישים שייכות מועטה בלבד (2.6 מתוך 6).

קהילה חרדית - נערות שמשותפות בפעילות ארגונית מצהירות על חוויה גבוהה יותר של שליטה ופחות מצוקה מזו של חברותיהן.

חברה ערבית - נערות ונערים בחברה הערבית מדווחים על מספר לא מבוטל של רכיבים הקשורים לשביעות רצון גבוהה מהחיים בכלל, אך מדווחים על מידה מסוימת של מתח וחרדה בתקופה הזאת. בהקשר זה ניתן לראות גם הבדלים מובהקים בין המשתתפים בארגוני נוער לבין חברים שאינם משתתפים

השוואה כללית: ניתן לראות שבני נוער בחברה הערבית חוו יותר לחץ וחרדה מבוטל/בני נוער יהודים.

בשלושת האוכלוסיות מעידים רוב המשתתפים שהם שומרים במידה רבה על הנחיות משרד הבריאות. בחברה הערבית בני נוער חברים בארגון/ תנועת הנוער מקפידים יותר על ההנחיות מאשר חבריהם שאינם חברים בארגון (הבדלים מובהקים).
בשלושת סוגי האוכלוסיה - נמצאה רמת מעורבות קהילתית גבוהה יותר בקרב המשתתפים שחברים בארגוני נוער.

להלן הנתונים לפי אוכלוסיות:

2. סקר נוער חברה כללית

מתוך כ- 600 תשובות שהגיעו, 499 היו משתמשים יחודיים (UNIQUE USERS) שענו על 1/4 מהשאלות לפחות. 381 מהם הצהירו שהם משתתפים בארגון או בתנועת נוער ו-118 אינם משתתפים.

א. מאפיינים:

אין הבדלים מהותיים בין העונים המשתתפים בארגון/ תנועה לבין אלו שאינם פעילים.

< מין- כ-55% בנות

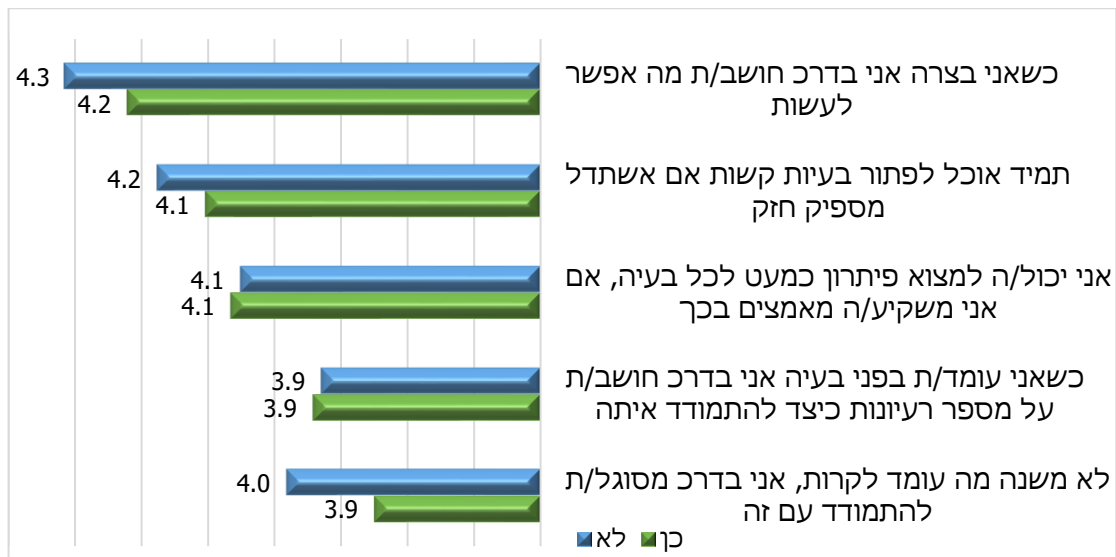
< שייכות דתית- כ- 2/3 מהעונים חילוניים, וכ- 1/4 מסורתיים, כ-10% דתיים.

< מצב תעסוקתי של ההורים בעת הקורונה: אצל למעלה מ-50% לא היה שינוי, בקרב 1/3 מהמשפחות אחד מההורים פוטר או יצא לחלת, ואצל 10% מהם שני ההורים נותרו ללא עבודה.

ב. תחושת מסוגלות:

נראה שבני הנוער מרגישים שיש להם יכולת טובה להתמודד עם מצוקות ומשברים.

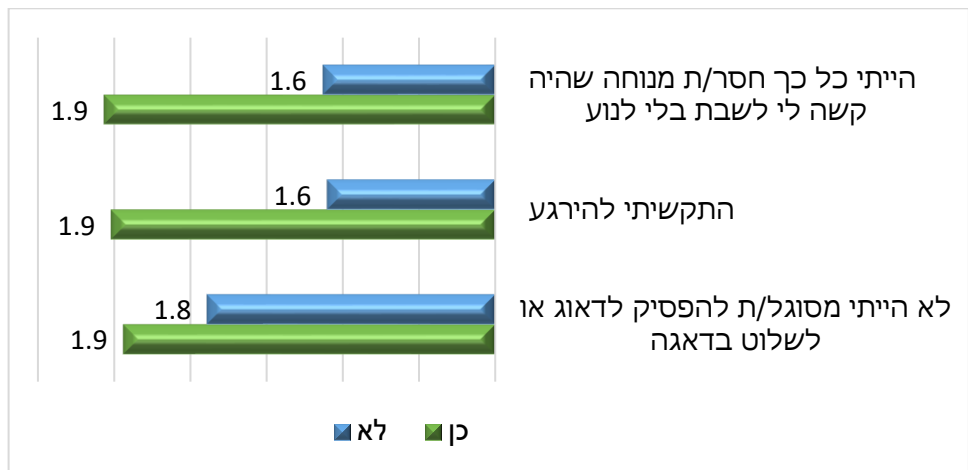
להלן הנושאים שדורגו אצל המשתתפים ברמה גבוהה (>4, מתוך 5). אין הבדלים גדולים ו/או מובהקים בין משתתפים (כן) לבין אלו שאינם (לא).

תרשים 1- חווית מסוגלות

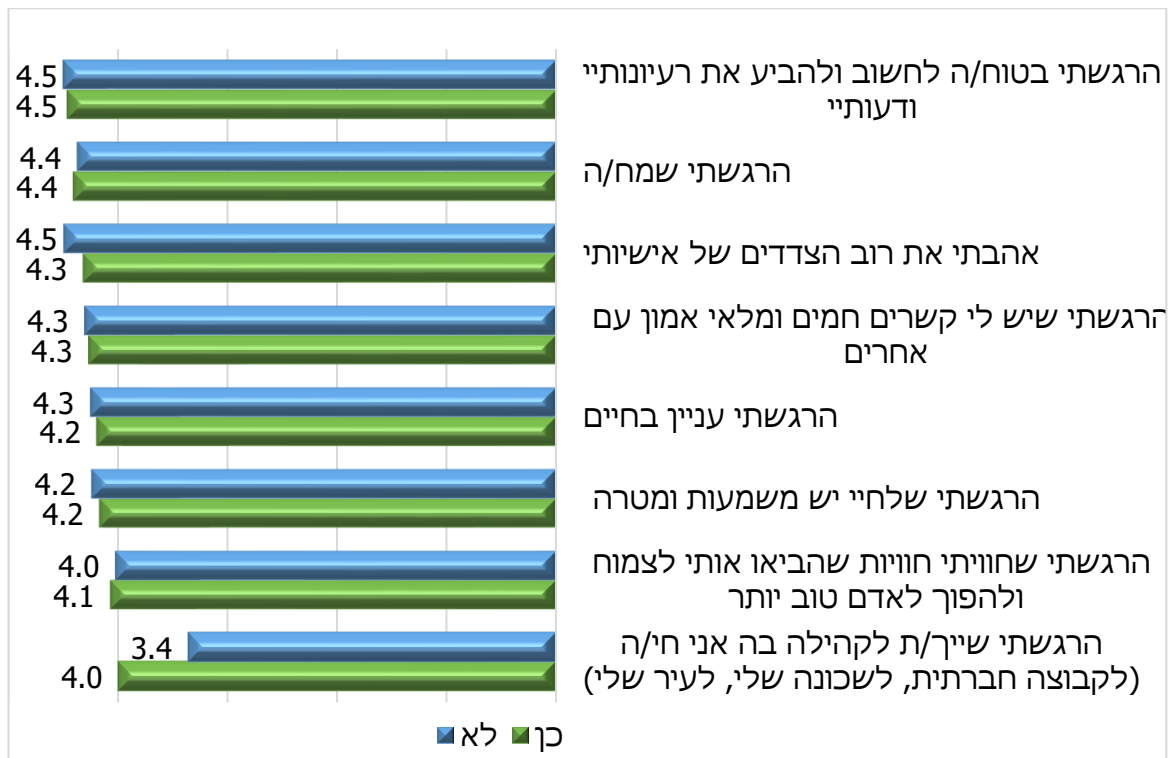
ג. רווחה אישית ושביעות רצון מהחיים

רוב העונים מתארים חוויה של שליטה יחסית ולא מביעים סימני חרדה:

תרשים 2- לחץ וחרדה

בני הנוער מרגישים שמחים, ובתחושה שלחיייהם יש משמעות. להלן הנושאים שבהם הם מרגישים טוב במיוחד (>4 מתוך 6)

תרשים 3- שביעות רצון מהחיים

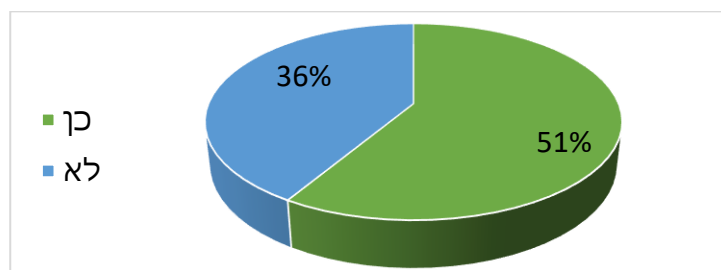
נוער המשתתף בפעילות של ארגון/ תנועת נוער חש שייך יותר לקהילה ולחברה מאשר חבריו שאינם משתתפים (4 לעומת 3.4, $T < 0.05$).

בני נוער הגרים ביישוב פריפריה חברתית- גאוגרפית וחברים בארגון מרגישים מאוד שייכים לחברה ולקהילה (4) לעומת חבריהם שאינם משתתפים שמרגישים שייכות מועטה בלבד (2.6 מתוך 6).

ד. התנהגות בזמן הקורונה

בשתי הקבוצות מעידים רוב המשתתפים שהם שומרים במידה רבה (5 מתוך 6) על הנחיות משרד הבריאות.

מחצית מבני נוער חברי ארגון או תנועה מספרים שהם מעורבים בפעילויות למען הקהילה והחברה, לעומת 36% בקרב חבריהם:

תרשים 4- אני מעורב/ת בפעילות למען הקהילה והחברה הישראלית במשבר הנוכחי

3. קהילה חרדית

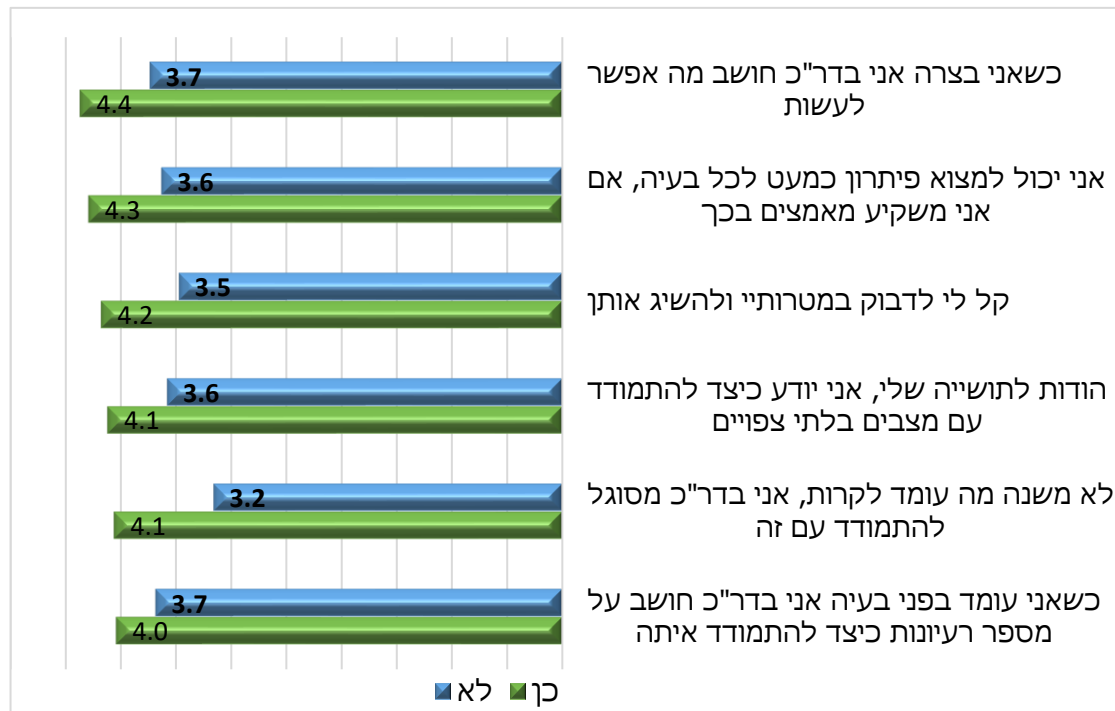
סה"כ 76 תשובות, מתוכן 71 משתמשים יחודיים (UNIQUE USERS) שענו על 1/4 מהשאלות לפחות.

א. מאפיינים:

- < רוב העונות הן בנות (93% בקרב מי שמתתף בארגוני - תנועות נוער, 84% שאינן)
- < שייכות ארגונית- כ-90% מכלל העונות שייכות לארגון בנות חב"ד/ בת מלך
- < מצב תעסוקתי של ההורים בעת הקורונה: אצל כ-55% לא היה שינוי, בקרב 20% מהמשפחות אחד מההורים פוטר או יצא לחלת, ואצל 15% מהם שני ההורים נותרו ללא עבודה.

ב. תחושת מסוגלות:

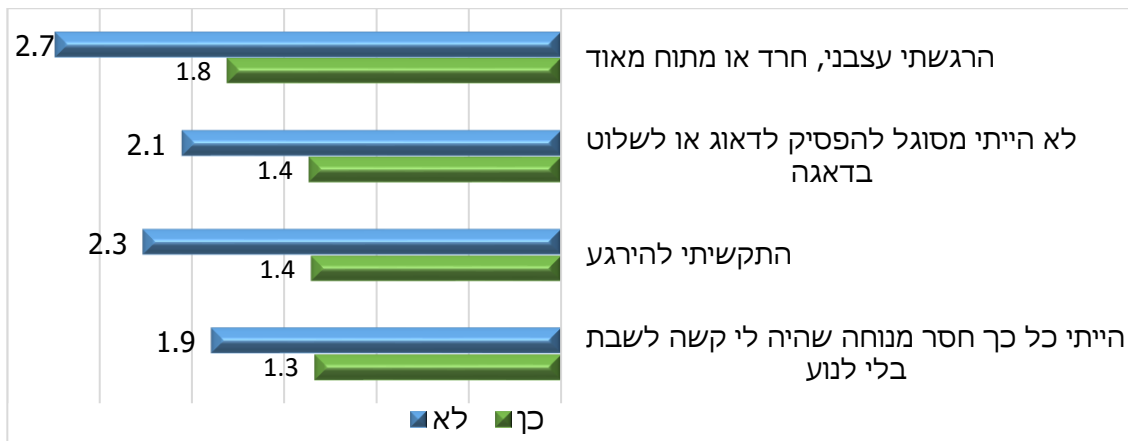
נראה שבסך הכל הנערות חשות שיש להן יכולת טובה להתמודד עם מצוקות ומשברים. עם זאת הנערות המשתתפות בארגון נוער מרגישות חזקות יותר מחברותיהן. להלן הנושאים שדורגו אצל המשתתפים ברמה גבוהה (>4, מתוך 5):

תרשים 5- חווית מסוגלות

ג. רווחה אישית ושביעות רצון מהחיים

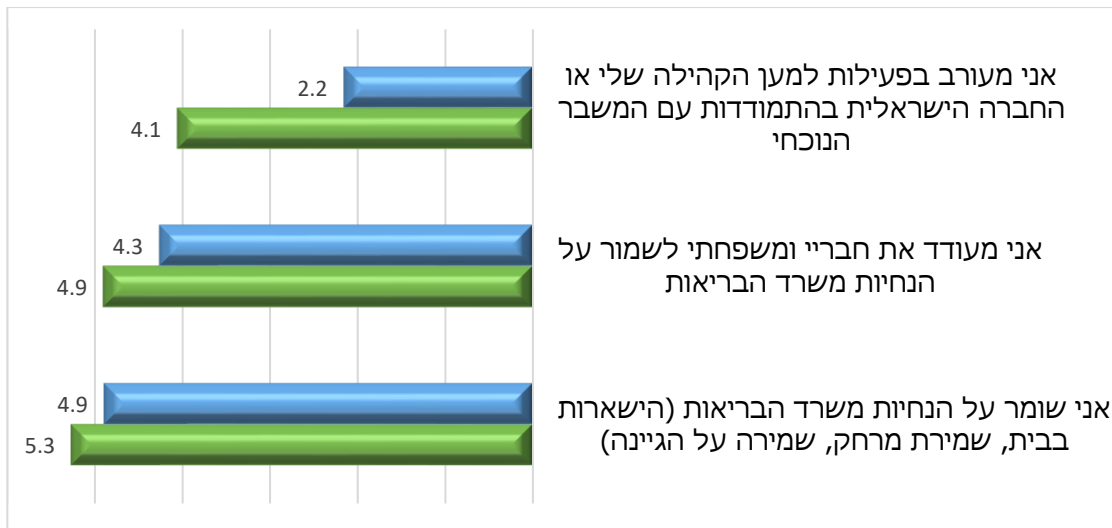
נערות שמשתתפות מצהירות על חוויה גבוהה יותר של שליטה ופחות מצוקה:

תרשים 6- לחץ וחרדה

ד. התנהגות בזמן הקורונה

בשתי הקבוצות מעידים רוב המשתתפים שהם שומרים על הנחיות משרד הבריאות, אולם נערות המשתתפות מצהירות על רמה גבוהה יותר של הקפדה. הבדל גדול נראה בהשתתפות ומעורבות אזרחית, נערות החברות בארגון הנוער מעורבות הרבה יותר (4.1 לעומת 2.6 מתוך 6 : $T < 0.01$).

תרשים 7- התנהגות בקורונה

4. קהילה ערבית

סה"כ ענו לשאלון (לפחות 25% מהתשובות) 295 בנות ובני נוער, 260 מתוכם חברי תנועה או ארגון נוער.

א. מאפיינים:

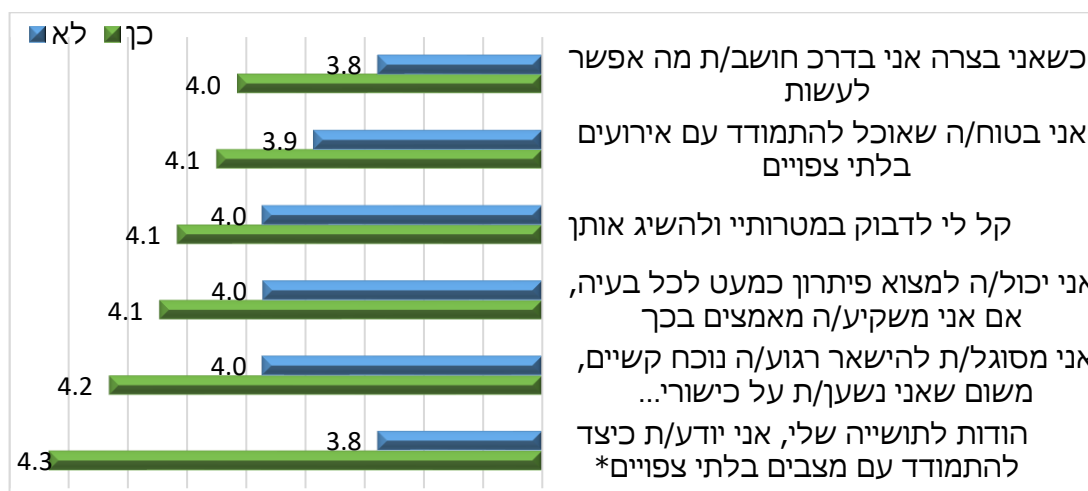
< רוב העונות הן בנות (64%)

< מצב תעסוקתי של ההורים בעת הקורונה: אצל כ-60% לא היה שינוי, בקרב 30% מהמשפחות

אחד מההורים פוטר או יצא לחל"ת, ואצל 10% מהם שני ההורים נותרו ללא עבודה.

ג. תחושת מסוגלות:

נראה שבני הנוער חווים מסוגלות גבוהה. בני נוער חברים בארגון נוער מגלים רמת מסוגלות גבוהה יותר, ובמיוחד במידת התושיה שלהם (4.3 לעומת 3.8 מתוך 5 : $T < 0.05$). להלן הנושאים שדורגו אצל המשתתפים ברמה גבוהה (> 4 , מתוך 5):

תרשים 5- חווית מסוגלות (ח. ערבית)

ה. רווחה אישית ושביעות רצון מהחיים

נערות ונערים בחברה הערבית מדווחים על מספר לא מבוטל של רכיבים הקשורים לשביעות רצון גבוהה מהחיים בכלל, אך מדווחים על מידה מסוימת של מתח וחרדה בתקופה הזאת. ניתן לראות גם הבדלים מובהקים בין המשתתפים בארגוני נוער לבין חברים שאינם משתתפים

שביעות רצון מהחיים: בולטת חווית החיים הטובה של בני הנוער דוברי ערבית במיוחד בכל הקשור לעניין ולמשמעות.

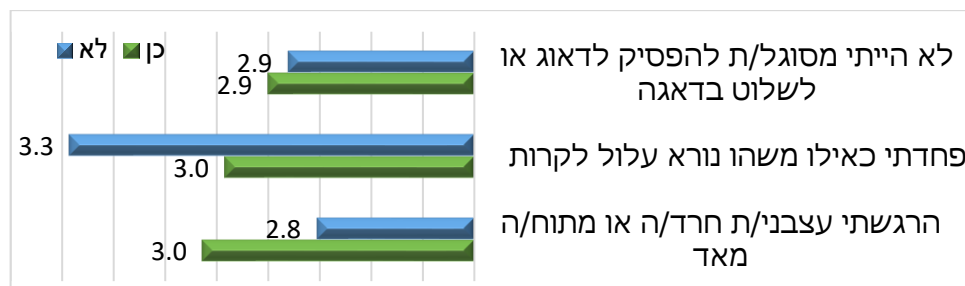
תרשים 6- שביעות רצון כללית

המשתתפים בארגוני נוער מראים מידה גבוהה של שביעות רצון בכל הקשור למשמעות ולעצמאות וקיימים הבדלים מובהקים בינם לבין חבריהם בהרגשה של שמחה ועניין ובכך שהם יכולים להביע דיעה עצמאית, להתארגן על מחוייבויות היומיום.

הבדלים משמעותיים ומובהקים נמצאו גם בקשר שלהם לחברה בכלל (חברה שהופכת אנשים להיות טובים יותר) ובתחושת השייכות והתרומה שלהם לחברה ולקהילה.

מתח וחרדה

כאמור הם מראים סימנים של מתח וחרדה והרגשה שלעיתים הם מתקשים לשלוט ברגשות הללו:

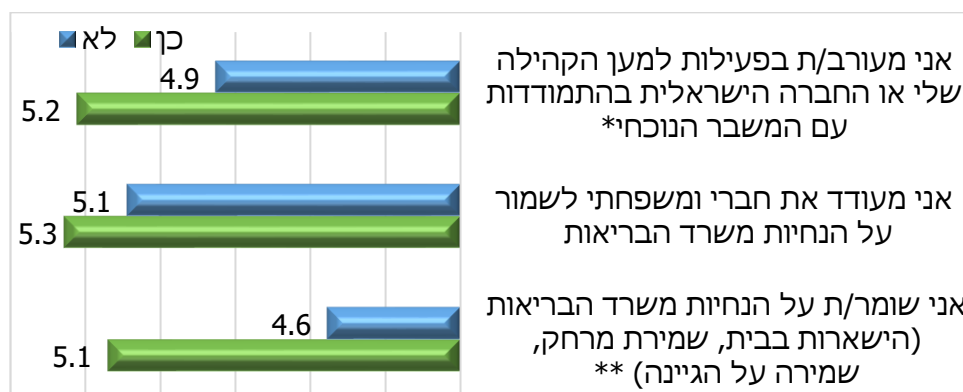

תרשים 7- מתח וחרדה

ניתן לראות הבדלים (שאינם מובהקים) ברמת המתח בין חברי הארגונים.

1. התנהגות בזמן הקורונה

בשתי הקבוצות מעידים רוב המשתתפים שהם שומרים על הנחיות משרד הבריאות.

תרשים 8- התנהגות בקורונה

אולם בני נוער חברים בארגון/ תנועת הנוער מצהירים על רמה גבוהה יותר של הקפדה (הבדל מובהק: $T < 0.05$).

הבדל נראה בהשתתפות ומעורבות אזרחית, החברים בארגון הנוער מעורבים הרבה יותר (5.2 לעומת 4.9 מתוך 6: $T < 0.01$).